

Republica Moldova
CURTEA CONSTITUȚIONALĂ

DECIZIE

pentru sistarea procesului de examinare a excepției de neconstituționalitate a
prevederilor articolului 59 alin. (2) din Codul de procedură penală

*(recunoașterea părții vătămate prin ordonanța
organului de urmărire penală)*

(sesizarea nr. 177g/2023)

CHIȘINĂU
14 noiembrie 2023

Curtea Constituțională, judecând în componența:

nei Domnica MANOLE, *Președinte*,
dlui Nicolae ROȘCA,
nei Liuba ȘOVA,
dlui Serghei ȚURCAN,
dlui Vladimir ȚURCAN, *judecători*,
cu participarea nei Sorina Munteanu, *asistent judiciar*,

Având în vedere sesizarea înregistrată la 10 iulie 2023,
Examinând admisibilitatea sesizării menționate,
Având în vedere actele și lucrările dosarului,
Deliberând la 14 noiembrie 2023, în camera de consiliu,

Pronunță următoarea decizie:

PROCEDURA

1. La originea cauzei se află sesizarea privind excepția de neconstituționalitate a articolului 59 alin. (2) din Codul de procedură penală, adoptat prin Legea nr. 122 din 14 martie 2003, ridicată de domnul judecător Ghenadie Eremciuc, în dosarul nr. 1-664/2019, pendinte la Judecătoria Bălți.

2. Sesizarea privind excepția de neconstituționalitate a fost trimisă la Curtea Constituțională de domnul judecător Ghenadie Eremciuc din cadrul Judecătoriei Bălți, pe baza articolului 135 alin. (1) literele a) și g) din Constituție.

ÎN FAPT

A. Circumstanțele litigiului principal

3. La 5 aprilie 2019 a fost declanșată urmărirea penală pentru comiterea infracțiunii de violență în familie asupra copilului minor. Organul de urmărire penală i-a recunoscut nei D. S., mama copilului minor, calitatea de reprezentant legal al victimei. La 17 aprilie 2019, un procuror din cadrul Procuraturii Bălți a formulat un demers privind audierea minorului de către judecătorul de instrucție. La 1 octombrie 2019, cauza penală a fost trimisă în judecată.

4. Printr-o încheiere din 9 iunie 2023, în cadrul examinării în fond a cauzei, dl judecător Ghenadie Eremciuc a ridicat din oficiu excepția de neconstituționalitate a prevederilor articolului 59 alin. (2) din Codul de procedură penală și a trimis sesizarea la Curtea Constituțională, în vederea soluționării acesteia.

B. Legislația pertinentă

5. Prevederile relevante ale Constituției sunt următoarele:

Articolul 20 Accesul liber la justiție

„(1) Orice persoană are dreptul la satisfacție efectivă din partea instanțelor judecătorești competente împotriva actelor care violează drepturile, libertățile și interesele sale legitime.

(2) Nici o lege nu poate îngreuna accesul la justiție.”

Articolul 23 Dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle

„(1) Fiecare om are dreptul să i se recunoască personalitatea juridică.

(2) Statul asigură dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle. În acest scop statul publică și face accesibile toate legile și alte acte normative.”

Articolul 26 Dreptul la apărare

„(1) Dreptul la apărare este garantat.

(2) Fiecare om are dreptul să reacționeze independent, prin mijloace legitime, la încălcarea drepturilor și libertăților sale.

[...]”

Articolul 54 Restrângerea exercițiului unor drepturi sau al unor libertăți

„(1) În Republica Moldova nu pot fi adoptate legi care ar suprima sau ar diminua drepturile și libertățile fundamentale ale omului și cetățeanului.

(2) Exercițiul drepturilor și libertăților nu poate fi supus altor restrângeri decât celor prevăzute de lege, care corespund normelor unanim recunoscute ale dreptului internațional și sînt necesare în interesele securității naționale, integrității teritoriale, bunăstării economice a țării, ordinii publice, în scopul prevenirii tulburărilor în masă și infracțiunilor, protejării drepturilor, libertăților și demnității altor persoane, împiedicării divulgării informațiilor confidențiale sau garantării autorității și imparțialității justiției.

(3) Prevederile alineatului (2) nu admit restrângerea drepturilor proclamate în articolele 20-24.

(4) Restrângerea trebuie să fie proporțională cu situația care a determinat-o și nu poate atinge existența dreptului sau a libertății.”

6. Prevederile relevante ale Codului de procedură penală, adoptat prin Legea nr. 122 din 14 martie 2003, sunt următoarele:

Articolul 59 Partea vătămată

„(1) Parte vătămată este considerată persoana fizică sau juridică căreia i s-a cauzat prin infracțiune un prejudiciu moral, fizic sau material, recunoscută în această calitate, conform legii, cu acordul victimei. Minorul căruia i s-a cauzat prejudiciu prin infracțiune va fi considerat parte vătămată fără acordul său.

(2) Recunoașterea ca parte vătămată se efectuează prin ordonanța organului de urmărire penală, imediat după stabilirea temeiurilor de atribuire a unei asemenea calități procesuale.

[În redactarea de până la adoptarea Legii nr. 245 din 31 iulie 2023, în vigoare din 22 august 2023]

(2) Recunoașterea ca parte vătămată se efectuează prin ordonanța organului de urmărire penală sau, după caz, prin încheierea instanței de judecată, imediat după stabilirea temeiurilor de atribuire a unei asemenea calități procesuale.

[În redactarea Legii nr. 245 din 31 iulie 2023, în vigoare din 22 august 2023]

[...]”.

ÎN DREPT

A. Argumentele autorului excepției de neconstituționalitate

7. Autorul excepției susține, atât în textul sesizării, cât și în suplimentul depus la 24 august 2023, că norma contestată prevede recunoașterea calității de parte vătămată doar la etapa urmăririi penale, fapt care conduce la încălcarea dreptului la un proces echitabil al victimei infracțiunii, în cazul în care organul de urmărire penală a omis să emită ordonanța de recunoaștere a acesteia în calitate de parte vătămată. Autorul consideră că, în lipsa ordonanței în discuție, probele adunate în cadrul urmăririi penale cu participarea persoanei căreia nu i-a fost recunoscută calitatea de parte vătămată, deși urma să-i fie recunoscută, nu pot fi administrate ulterior în instanța de judecată. Astfel, autorul excepției pretinde că toate actele procesuale emise de organul de urmărire penală sunt lovite de nulitate și nu pot fi examinate în instanța de judecată. De asemenea, acesta menționează că instanța de judecată nu poate remedia situația în vederea recunoașterii calității persoanei de parte vătămată la etapa examinării judiciare a cauzei. În consecință, este încălcat dreptul la apărare al victimei infracțiunii.

8. Prin urmare, autorul excepției susține că norma contestată, așa cum este formulată în Codul de procedură penală, permite aplicarea sa eronată de către organul de urmărire penală și urmează a fi declarată neconstituțională, cu acordarea competenței instanței de judecată de a recunoaște victima în calitate de parte vătămată în cauza examinată.

9. Autorul excepției consideră că prevederile contestate de la articolul 59 alin. (2) din Codul de procedură penală contravin articolelor 4, 7, 8, 16, 20, 23, 26, 54, 114 și 115 din Constituție.

B. Aprecierea Curții

10. Examinând admisibilitatea sesizării privind excepția de neconstituționalitate, Curtea constată următoarele.

11. În conformitate cu articolul 135 alin. (1) lit. a) din Constituție, controlul constituționalității legilor, în prezenta cauză a unor prevederi din Codul de procedură penală, ține de competența Curții Constituționale.

12. Curtea observă că excepția de neconstituționalitate a fost ridicată din oficiu de un judecător din instanța de fond. Astfel, sesizarea este formulată de către subiectul căruia i s-a conferit acest drept, în baza articolului 135 alin. (1) literele a) și g) din Constituție, așa cum a fost interpretat acesta prin Hotărârea Curții Constituționale nr. 2 din 9 februarie 2016.

13. Obiectul excepției de neconstituționalitate îl constituie prevederile articolului 59 alin. (2) din Codul de procedură penală, din perspectiva omisiunii prevederii posibilității recunoașterii victimei în calitate de parte vătămată la etapa examinării judecătorești a cauzei. Curtea reține că prevederile contestate nu au făcut anterior obiect al controlului de constituționalitate.

14. Curtea notează că o altă condiție pentru formularea excepției de neconstituționalitate o constituie aplicabilitatea prevederilor contestate în cauza în care a fost ridicată excepția (a se vedea punctul 1 din dispozitivul HCC nr. 2 din 9 februarie 2016). Norma contestată trebuie să fie aplicabilă în soluționarea cauzei aflate pe rolul instanței de judecată (a se vedea DCC nr. 18 din 9 februarie 2021, § 22). Curtea observă că aceasta a fost ridicată în cadrul examinării cauzei penale în fond de către instanța de judecată. Curtea reține că, deși dispozițiile contestate vizează etapa urmăririi penale, din perspectiva omisiunii invocate de către autorul sesizării sub aspectul recunoașterii persoanei în calitate de parte vătămată la etapa examinării judecătorești, Curtea admite că această chestiune ar putea fi relevantă pentru prezenta cauză.

15. La 31 iulie 2023, în procesul examinării admisibilității sesizării privind excepția de neconstituționalitate de către Curtea Constituțională, Parlamentul a adoptat Legea nr. 245 pentru modificarea unor acte normative (modificarea Codului de procedură penală și a Codului contravențional), publicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 325-327 din 22 august 2023. Potrivit Art. II pct. 21 al Legii menționate, alineatul (2) de la articolul 59 din Codul de procedură penală a fost modificat cu următorul cuprins: „Recunoașterea ca parte vătămată se efectuează prin ordonanța organului de urmărire penală **sau, după caz, prin încheierea instanței de judecată**, imediat după stabilirea temeiurilor de atribuire a unei asemenea calități procesuale”.

16. Curtea menționează că în desfășurarea procesului penal se aplică legea care este în vigoare în timpul urmăririi penale sau al judecării cauzei în instanța judecătorească. De regulă, legea procesuală penală nu are efect ultraactiv (a se vedea articolul 3 din Codul de procedură penală). Mai mult, Legea nr. 245 din 31 iulie 2023 nu a prevăzut la dispoziții tranzitorii o excepție de la această regulă în privința normei menționate.

17. Prin urmare, Curtea reține că prin modificarea articolului 59 alin. (2) din Codul de procedură penală, în vigoare din 22 august 2023, a fost rezolvată excepția de neconstituționalitate a actului normativ contestat și, din acest motiv, în conformitate cu dispozițiile articolului 60 lit. d) din Codul jurisdicției constituționale, dispune sistarea procesului.

Din aceste motive, în temeiul articolelor 135 alin. (1) lit. a) și g), 140 alin. (2) din Constituție, 26 din Legea cu privire la Curtea Constituțională, 60 lit. d), 61 alin. (1) și 64 din Codul jurisdicției constituționale, Curtea Constituțională

DECIDE:

1. *Se sistează* procesul de examinare a excepției de neconstituționalitate a articolului 59 alin. (2) din Codul de procedură penală, adoptat prin Legea nr.

122 din 14 martie 2003, ridicată de domnul judecător Ghenadie Eremciuc, în dosarul nr. 1-664/2019, pendinte la Judecătoria Bălți.

2. Prezenta decizie este definitivă, nu poate fi supusă niciunei căi de atac, intră în vigoare la data adoptării și se publică în Monitorul Oficial al Republicii Moldova.

Președinte

Domnica MANOLE

*Chișinău, 14 noiembrie 2023
DCC nr. 155
Dosarul nr. 177g/2023*